

מדינה יהודית "יסוד כסא ה' בעולם"

מהלך שיעור ומקורות

1. מהי "מדינה יהודית" ?

במדינת ישראל, בעיקר לפני בחירות, שומעים הרבה את הביטוי 'מדינה יהודית'. אבל מה בדיוק זה אומר 'מדינה יהודית'?

זה כבר משתנה לפי הדובר...

הראי"ה קוק זצ"ל מבאר שערך 'מדינה יהודית' מגלם בתוכו תפקיד עליון ביותר [אורות, עמ' ק"ג] -

"נאה עד אין חקר הוא האידיאל של הקמת עם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש.. הוא צריך להתגלם.. בקבוצים נצרכים למחיה וכלכלה, לאחיזה בקרקע ולמשטרי ממשלה, והחיים הקבוציים צריכים להכליל את הכל..."

האידיאל הרוחני העליון של 'ממלכת כהנים' מופיע במציאות בגוף לאומי חזק ומשמעותי, שהופעת הגוף הזה היא קודש.

הרצי"ה קוק זצ"ל הבהיר זאת בשיחותיו [שיחות הרצי"ה ליוה"ע, עמ' 154] :

"יש לזכור פעם אחת ולתמיד...מה שהוא קודש הוא קודש! עם קודש הוא קודש, וגוף קודש הוא קודש...ארץ קודש היא קודש, וכל העבודה שבארץ הקודש..היא קודש. להמליך מלך ולהקים מלכות ישראל, מדינת ישראל וסידור שלטון בישראל- הוא קודש. וכן כל מה ששייך לקיום מצווה זו, כל הטנקים ושאר כלי הנשק.. כולם שייכים לקדושה הזאת..קדושה בכל תוקף."

את השאיפה להקים מדינה יהודית אנו נושאים עמנו משחר ימיו של העם. כך כותב **הראי"ה** על היהודי הראשון, אברהם אבינו (אורות, עמ' קד) :

"בראשית מטעו של העם הזה, אשר ידע לקרוא בשם הרעיון האלקי הברור והטהור בעת השלטון הכביר של האליליות בטומאתה.. נתגלתה השאיפה להקים צבור אנושי גדול אשר 'ישמרו את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט'. זוהי השאיפה, שבאה מכח ההכרה הברורה והעזה והתביעה המוסרית הכוללת והרמה, להוציא את האנושיות מתחת סבל נורא של צרות רוחניות וחומריות, ולהביאנה לחיי חופש מלאי הוד ועדן, באור האידיאה האלוקית, ולהצליח בזה את כל האדם כולו."

שאיפה זו אפשר לקיים רק על ידי הקמת מדינה :

"למלואה של שאיפה זו צריך דוקא, שצבור זה יהיה בעל מדינה פוליטית וסוציאלית וכסא ממלכה לאומית, ברום התרבות האנושית, 'עם חכם ונבון וגוי גדול', והאידיאה האלוקית המוחלטת מושלת שמה ומחיה את העם ואת הארץ במאור חייה."

שכן, רק בחיי מדינה בא לידי ביטוי באופן שלם חיבור השמיים והארץ, החול והקודש, בעולם :

"למען דעת, שלא רק יחידים חכמים מצוינים, חסידים ונזירים ואנשי קדש, חיים באור האידיאה האלקית, כי גם עמים שלמים, מתוקנים ומשוכללים בכל תקוני התרבות והישוב המדיני; עמים שלמים, הכוללים בתוכם את כל השדרות האנושיות השונות, מן רום האינטליגנציה האמונתית; הפרושית, המשכלת והקדושה, עד המערכות הרחבות, הסוציאליות, הפוליטיות והאקונומיות, ועד הפרולטריון לכל פלגותיו, אפילו היותר נמוך ומגושם."

ומכאן מציאותה של מדינה יהודית כזו, כל העולם מתרומם -

"אור האידיאה האלוקית, העולה ומזדקק בקרב עם כזה, ומטביע בו את חייו הלאומיים המלאים, פועל הוא אכ"כ בעולם כולו..ופעולה זו תביא לידי ההכרה בטוחה, שהחיים המדיניים, אפילו הסוציאליים במובן היותר רחב, יקבלו רק אז את איתניותם ואת ערכם האמיתי, דוקא בהיותם יונקים מטל-החיים העליון של האידיאה האלוקית המוחלטת, המכשרת את כל המציאות כולה במובנה הרחב והמתנשא גם מעבר לגבולות הכרתנו המוגבלת וצורתה אל תכלית רוממות מעלתם, ההולכת מתגברת בנחלה בלי מצרים."

מתוך תפיסה כזו, ברור שיעודה של מדינת ישראל שונה לחלוטין משאר המדינות [אורות ישראל, ז,] -

"אין המדינה האושר העליון של האדם. זה ניתן להאמר במדינה רגילה, שאינה עולה לערך יותר גדול מחברת אחריות גדולה...מה שאין כן מדינה שהיא ביסודה אידיאלית, שחקוק בהיתה תוכן האידיאלי היותר עליון שהוא באמת האושר היותר גדול של היחיד. מדינה זו היא באמת היותר עליונה בסולם האושר, ומדינה זו היא מדינתנו, מדינת ישראל, יסוד כסא ד' בעולם, שכל חפצה הוא שיהיה ד' אחד ושמו אחד, שזהו באמת האושר היותר עליון."

האם אנחנו קרובים למדרגת המדינה הזו? מסתבר שלא, אבל הצבת השאיפה והיעוד היא חשובה -

"אמת, שאושר נשגב זה צריך הוא לביאור ארוך כדי להעלות אורו בימי חושך, אבל לא מפני זה יחדל מלהיות האושר היותר גדול."

2. חיבור דת ומדינה

גם אחרי ההבנה על אידיאל 'המדינה היהודית', יש לשאול מדוע לערב את היחס לדת בתוך מערכות המדינה עצמם? לכאורה זה רק גורם לבעיות ומתחים.

על כך כותב הרב משה צבי נריה זצ"ל –

"התחילו לדבר אצלנו על הפרדת הדת מן המדינה...עלינו להבהיר לעצמנו..על איזו דת מדובר כאן ועל איזו מדינה?..אין הדיון כאן על דת בעלמא ועל מדינה בעלמא.. מטבע שטבעו חכמי אומות העולם "הדת הוא עניין פרטי" - זו תפיסה התואמת את דתם הם..אבל אינה נוגעת כלל לנו. תורת ישראל מעיקרה לא תורת יחידים גרידא היא אלא גם תורת מדינה.. והודגשה מגמה נעלה זו בפרוש, בהקדמה הקצרה התמציתית למתן תורה: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש"-לא כוהנים בודדים אלא ממלכה שלמה של כהונה, ולא קדושים יחידים אלא גוי קדוש..תורת ישראל אינה דת גרידה..תורת ישראל היא ברית האומה.. הרי חובתנו היא לנצל כל אפשרות להשתמש בכל מכשיר ציבורי, להרחיב ולהגדיל את שטח קיום המצוות ע"י היחיד והרבים. "

[נגד המפרידים בין תורת ישראל ומדינת ישראל- שמעתין 32]

וכן כתב הרב שאול ישראלי זצ"ל –

"כשמש הרבנו ע"ה ניסח את המגמה הכללית של התורה מפי ה' בזמן קבלתה נאמר: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

בדברים אלה מתבטאת המגמה הכפולה להקיף את חיי הפרט ואת חיי הכלל גם יחד, ובמה שנוגע לחיי הכלל - גם החיים המדיניים - "ממלכת"; גם החיים הלאומיים - "גוי". - ממלכת כהנים, וגוי קדוש. אין התורה מסתפקת בעיצוב דמותו של היחיד, מפני שהיא סוברת שאליבא דאמת לא תתכן כלל שלמות הפרט בתוך חברה קלוקלת. הרעיון של הפרדת הדת מהמדינה שקנה לו זכות אזרח ברובן ככולן של מדינות אירופה, תנו למלך אשר למלך, ולא לקים אשר לא לקים. זוהי ההכרזה הראשונה על קיום שתי רשויות נפרדות - רשות הפרט וחובותיו לאלקים, ורשות הרבים ששם שולטים כוחות אחרים. .. התורה דורשת "ממלכת כהנים וגוי קדוש". שרשות הרבים תהיה בעלת אותה מגמה המוצגת ליחיד, והאומה תהיה בעלת צורה מוגדרת שתבטיח השתלמותו של היחיד בכיוון הראוי. "

[המשטר המדיני לפי התורה' מתוך: הדת והמדינה]

הראי"ה קוק ביאר כי המדינה (=הלאומיות) והמקדש (=ערכי הקודש) בישראל הם דבר אחד ומציאות זו היא טבעית ועמוקה בתוכנו (מאמרי הראי"ה, 181) -

"נשמה אחת היא המחיה את המדינה ואת המקדש בישראל, לא בקשרים מלאכותיים הננו מקשרים את חיי עמנו הכלליים לכל צביוניהם רק (=אלא) מפני שככה מורה אותנו מקור חיינו... האחדות המהותית של המדינה והמקדש, טבוע הוא בעצם נשמתנו.."

מדוע אם כן ישנם בכל זאת תפיסות המדברות על הפרדת דת ממדינה? ממשיך הרב ומסביר-

"רק הסיגים אשר נדבקו בנו מדרכי הגויים, הם הם הגורמים לתועים איזה תקופה קצרה לחשוב שיוכל להיות אצלנו תכנית של מדינה שאינה תכנית של מקדש, או תכנית של מקדש שאינה של מדינה".

רק השפעות חיצוניות זרות גורמות לטעות הנוראה הזו כאילו ניתן להפריד בין שני הערכים האלה שבאמת בישראל- אחד הם.

3. 'מדינה יהודית' = כפיה?

ישאל השואל - כל הרעיונות חשובים ונחמדים, אבל בסוף בזה שהמדינה מתערבת בענייני דת, יש כפיה. אנחנו בעד כפיה דתית?

על כך כבר אמר הרצי"ה קוק זצ"ל (לנתיבות ישראל א,רלט) -

"אם זה יהיה רצוי או מופתע לכם: הייתי חבר לוועד נגד כפייה דתית. אמרתי לאותם ידידים כי מצד התורה אין מקום במצבנו העכשווי לשום כפייה דתית, ועל אחת כמה וכמה לטרוריות חרדי של כפייה פרטית, חס ושלום. "חלילה מכפיה! אני נסלד מכפיה."

אז יש כפיה או אין כפיה?

הסביר הרב נריה (שם) -

"..תשובה ברורה לשאלה החוזרת ונשאלת: מה ערכה של מצוה דתית כשהיא נעשית בכפיה? גם אם נאמר שאין ערך לכפיית היחיד לעשות מעשים אשר לבו בל עמו, מבחינת היחס של היחיד לעצמו.. הרי יש ערך רב לכפיית מעשים זו לגבי קביעת אופי חיי הרבים.. ובכן לא כפיה דתית לפנינו כאן, אף לא כפיה מצפונית, אלא פשוט הגבלת חופש הפרט.. וכי אין עם ומדינה בעולם שאינם מגבילים את חופש האזרח בשטחים שונים ומטעמים שונים?"

והוסיף על כך הרב ישראלי, בהתייחסו לחוק השבות וסוגיית 'מיהו יהודי' (שם) -

"ואני יודע ששוב אתקל בזה בשאלה תמהונית - האם אין כאן חזרה למחשבות ימי הביניים של הגבלת חירות הפרט. למה לה למדינה ולחברה להתערב בהשקפתו ודרך חייו של היחיד? למה להפריע לו לחיות כפי שהוא מוצא לנכון?..."

יקרים לה לתורה "משפטי ה' אמת".. משום כך היא אינה יכולה להפקיר את רשות הרבים לכל אלה אשר רוצים להפר את הברית הנצחית של ישראל עם תורתו..זאת התורה המלמדת כל כך לוותר.. לשכוח על עצמו תוך דאגה לזולת; אם תמצו לומר, הרי זה הרעיון

העיקרי שהונח בחוק השבות, חובת האחריות ההדדית.. פתיחת שערי המדינה לרווחה לכל הרוצה להינצל אלינו.. הייתכן ללא בשם חוק זה שכל עיקרו בנוי על האחוה והאחדות הישראלית.. ולפרשו כלפי הללו שהרסו את האחדות הזאת, שהלכו לחסות בצל אל נכר ובצל תפיסות זרות המקשרות אותם עם עמי נכר על בסיס דעות המנוגדות תכלית ניגוד לישראל ורוח? **כאן אין מקום לסובלנות! על העיקרים והעקרונות אי אפשר לוותר :**

"לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי" - בשם העיקרון של חופש האדם והערכת ערך האדם, בכדי שהאדם לא יהא חיית טרף אשר אין עיניה אלא למלא סיפוקה, נאלצת התורה לחוק את החוק המגביל את זכות החופש הבלתי מוגדר, ואת חוק השמירה מהתערבות זרים באומה זו, כדי שלא יטביעו את חותמם על המדינה ועל העם בכיוון מנוגד. ועל כן בעוד שהתורה שומרת על זכות הגר במדינה זו, הרי היא מאידך קפדנית ביותר כלפי אלה המסרבים לקבל על עצמם גם התורה המצומצמת של ז' המצוות והם עובדי עבודה זרה."

הרי שלעולם יש אחריות על צביון לאומי - חברתי גם אם הוא בא על חשבון "רגשות פרט" כזה או אחר.

מעבר לכך, התורה אינה פרט מסוים בחיים, אלא עצם קיומנו, וכפי שבא לידי ביטוי בדו שיח אותו מתאר **הרצ"ה קוק** בינו לבין פרופסור בר-הלל, איש הליגה נגד כפיה דתית(חבר בני-עקיבא בצעירותו שנעשה שונא דת קיצוני) :

"הוא שאל - 'אתם הדתיים מיעוט..ואתם כופים את דעתכם על הרוב מתוך קונצים קואליציוניים בכנסת?'

אמרתי: אין מקום לכפיה אישית פרטית.. יש להשתדל באמצעות חקיקה בכנסת .. שחיי האומה בפרהסיא לא יהיו הפקר. כולנו שייכים לכנסת, והחלטותיה מחייבות אתכם ואותנו... מתוך כך השגנו כמה דברים אתם קוראים לזה כפיה דתית, אבל זו החלטה של הכנסת..

הוא התחכם ושאל: 'ומה יהיה אם להיפך, הרוב יחליט נגד התורה.. האם אז תהיו מוכנים לשמוע את הרוב?' לא התפעלתי, והשבתי לו:

'א. קודם כל..לא יקום ולא יהיה, חס ושלום, כדבר הזה של עקירת התורה..

ב. ..היינו עומדים נגד זה במסירות נפש של יהרג ואל יעבור. .. למה הדבר דומה: 'אנו מדינה צעירה, מצבנו בעולם מסוכן במובן הפוליטי... גם במובן החברתי והכלכלי מצבנו קשה. חברי כנסת..אולי יתיאשו..ועמידו על סדר היום דיון והצבעה על חיסול מדינת ישראל'.

קפץ פרופ' בר-הלל: 'מה! שיהיה בכנסת דיון על קיום מדינת ישראל?! על עצם הקיום, לא שייך להצביע וללכת על פי הרוב. הכנסת דנה על סדרים פרטיים, אבל על עצם הקיום לא דנים - זה למעלה מן הכנסת!'. אמרתי: 'זהו. עצם הקיום ועצם החיים הוא למעלה מן הכנסת..תורה ומצוות, והשראת השכינה בישראל, זהו עצם הקיום ועצם החיים. ועל זה אין דיון בכנסת'."

4. חקיקה דתית

על פי העקרונות הנ"ל מה שמכונה "חקיקה דתית" זה לא ניסיון לדאוג לאינטרסים מגזריים אלא חובתנו כלפי עם ישראל לדורותיו, כלפי ציווי התורה והגשמת יעודנו כאומה המאירה לעולם כולו, וכפי שכתב **הרב שלמה גורן זצ"ל** ["לבעיות דת ומדינה" -

"אנו חייבים אפוא, על פי ההלכה ועל פי כל כללי ההיגיון, להפעיל את כל האמצעים הממלכתיים, על מנת להבטיח את קיום התורה, ערכיה ומשפטיה על ידי העם ולהשתית אותם על יסודות קונסטיטוציוניים, ללא הפרדה ופירוד בין דת למדינה. זוהי המשימה העליונה שלנו וזוהי מטרת חזון הגאולה, כלשון הרמב"ם על מלך המשיח: ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד שנאמר "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה, לקרוא כולם בשם ה', לעבדו שכם אחד".

כל האמור לעיל נוגע לחוקי היסוד של התורה והדת, שיש להם זיקה ישירה לקביעת המשימות ההיסטוריות, צביונו ודמותו הממלכתית הכוללת של העם. חוקי יסוד אלה של התורה חייבים להיפך לחוקים אינטגרליים של המדינה על מנת לשוות לחייה הציבוריים אותה דמות עילאית שמושגת ממכלול המידות והמצוות של תורת ישראל, ולהשיג את העליונות הרוחנית עליה נבאו נביאי ישראל: "והלכו גוים לאורך ומלכים לנוגה זרחך".

צריך להיות שילוב מלא בין ההלכה לחוק, בין המדינה לדת, בין התורה למעשה. אבל אין הדברים אמורים ואינם נוגעים לרשות היחיד של האזרח ולהתנהגותו האינדיבידואלית שלא בתחום הציבורי ולא בפומבי.... מחובתנו, איפוא, להבטיח את צביונה הרוחני העליון של המדינה ולהחדיר בה את חזון הנביאים, עד שכל רואיה יאמרו-"ישראל אשר בכך אתפאר".

כיוון שמהותה של מדינת ישראל הוא בחיבור הלאומיות אל הקודש, ברור שהדבר צריך לבא לידי ביטוי בחוקי המדינה הממלכתיים-ציבוריים.

וכן כתב **הגרי"ד סולוביצ'יק זצ"ל** על חשיבות ה'חקיקה הדתית' במדינת ישראל ('חמש דרשות') :

"אף אם נניח כי מפא"י, הליברלים וחירות מבינים את ערך היהדות וסוברים כי ארץ ישראל דתית חשובה היא בכדי לקשור את היהודים בגולה עם המדינה - נשאלת השאלה... האם גם הם חושבים באותן קטגוריות של דינר זהב, כמונו; כי ללא שבת אין קיום לכנסת ישראל, כי ללא כשרות נטמא הבית היהודי, כי נישואי תערובת חותרים תחת יסודות קיומנו..ועל כולם - האם מאמינים הם כמונו כי ארץ ישראל חילונית איננה ארץ ישראל וכי רק לישראל של קדושה התפללנו וציפינו במשך אלפי שנים?... הם אמנם תופסים את היהדות כמוסד חשוב, אולם בשום פנים ואופן לא יסכימו כי יהדות היא יסוד היסודות של קיומנו הכולל. לדידם, היהדות היא ערך, ואולי אף ערך גדול, אך בהחלט לא דינר של זהב... את הדינר הזה לא נפקיד בידי אחרים - בעצמנו נהיה השומרים ונשמור על הדינר מפשיעה, גנבה, אבדה ואונסים. אולם אם אין לנו יכולים להפקיד את הדינר בעיני אחרים ועלינו להיות בעצמנו השומרים, חייבים אנו להיות מאורגנים באורח

פוליטי; כי איך נוכל לשמור על הדינר אם יחסרו לנו המכשירים הפוליטיים הדרושים?"

והיטיב לבטא את עומקו של דבר **הרב א"י וולדנברג, ה"ציץ-אליעזר"** (הלכות מדינה, מבוא שערים ב, עמ' 10) –

"כי אף שסתום ונעלם מעיני בשרנו לראות נכוחה את מקור יניקת תעצומת מדינת ישראל מבאר מים חיים של התורה, אבל ברור הדבר שמשם בצהרים שכשם שהאדם יונק את עצם מקור חיותו מנשמת־שדי אשר בקרבו מבלי שום כוונות לכך ומבלי שידענה ויכיר את מקומה, כן האומה הישראלית יונקת את עצם מקור הויתתה מלשד־תורת א"ל חי, ואילו היה נפסק ח"ו מקרב בית ישראל לימוד התורה ושמירת קיום מצותיה וחוקיה היה נפסק מיד יחד עם זה פתיל החיים של האומה...תהלת כל מנהיגי ופרנסי ישראל בכל הדורות היתה רק במסרם את עצמם מתוך להט נפשי להנהיג את משפט התורה בישראל ולהלביש את גוף המדינה במעטה חק התורה הנצחית."

5. מדינה יהודית – בפועל!

הגדרת המדינה היהודית באה לידי ביטוי בכך שיסודות הקודש המהותיים נשמרים במרחב הציבורי-ממלכתי ע"י מדינת ישראל, בפועל בשטח ממש.

נביא כאן דוגמאות מדבריי רבותינו לגבי חשיבות השמירה על היסודות הציבוריים הללו במדינת ישראל.

א. הרבנות הראשית

הראי"ה קוק זצ"ל (מתוך נאומו של הרב לאחר בחירתו לרב ראשי, מבוא בספר המזרחי עמ' רפט)

"עניינה של הרבנות הראשית להוות כח רבנים מרכזי הנותן נשמה לכל הכוחות העובדים אשר ביהדות. למן עובדי האדמה בזיעת אפיים וביגע כפיים עד עובדי ה' בקדושה ובטהרה. למן הפועל הצעיר ועד החסידים יראי ה' אשר ביישיבת בית אל המתפללים ותיקין עם הנץ החמה. לאלה ולאלה יש אוצרות ברכה וכח אחד מתמלא מחברו וכולם כאחד צריכים להיות מכוונים לעבוד את ה' וישראל עמו. כל מיני שיתוף אסורים בעבודת אלוקים, רק שיתוף אחד הותר לנו: עבדו את ה' וישראל עמו. כל הכוחות צריכים להתאחד על מנת לבסס את הקיים ולבנות את הנהרסות."

"הרבנות, זה הכח הרוחני הגדול, זה הכח החשוב אשר יצר תמיד את דעת הקהל בישראל, זה הכח הנעלה שהחזיק את נשמת האומה ועורר אותה לחיים לאומיים שלמים ומתוקנים, נפגעה הרבה והשפעתה נחלשה בתקופתנו האחרונה, ודבר זה השפיע לרעה על כל מהלך החיים הכלליים שלנו. עכשיו כשחפצים אנו מחדש לסדר את עניני החיים הלאומיים שלנו ולתקנם תיקון גמור, מוכרחים אנו להכניס תיקון חודר ועמוק גם בחיי הרבנות בארץ ישראל. להחיות מחדש את הכח הרוחני החיוני הזה עד שיהיה לכח פועל מסודר, לכח משפיע חשוב על כל מהלך התחיה הלאומית."

(כבוד הרבנות, מאמרי הראי"ה עמ' 52)

הרב שאול ישראלי [תורה ומדינה, עמ' 75]

"על הרבנות בדור הזה מוטלת אחריות שאין דומה לה במשך הדורות, ללוות את העם בתהליך התחיה וההתעוררות, לשמור מכל משמר את צעדיו לבל יכשל חלילה בעמדו על סף הגאולה.

מבחינה זאת חשובה ביותר התלכדות הרבנות לגוף אחד מודרך ומכוון לקראת תפקידו ע"י אמון הדדי ושיתוף פעולה וע"י ליכודו מסביב למנהיגות רוכשת אמון בדמות גדולי תורה, הרבנים הראשיים והרבנות הראשית לישראל."

הרב משה צבי נריה [בשדה הראי"ה עמ' 127]

"כלפי המפריעים מקרב הרבנים אז להקמת הרבנות הראשית, הגיב מרן הרב (קוק) והזהיר: אי הקמתה של רבנות רשמית תוכל לגרום לכניסת "רבנות" רפורמית לארץ הקודש. כתוצאה מבמות יחיד (=רבנות מפורדת), מגיעים לצלם בהיכל! "

וכך כותב שם הרב נריה זצ"ל על דברי הרב: "עד כמה צדק בזה נוכחנו בשנים האחרונות שהיו כמה ניסיונות למתן הכרה של "רבנות" קונסרבטיבית או רפורמית והללו הוכרחו להיעצר בגלל המחסום הקיים של מציאות רבנות רשמית מוכרת בחוק המדינה, דבר שעבר שירושה משלטון המנדט לשלטון הישראלי העצמאי. אלמלא קמה גם ניצבה הרבנות בשעתה, ספק רב אם במציאות הקיימת ניתן היה להקים רבנות רשמית כדת משה וישראל."

"וכשנשאל שר המשפטים בשעתו, עו"ד י"ש שפירא: 'מדוע אין הכרה ומעמד רשמי ל"רבנות" רפורמית בארץ?' הייתה תשובתו: 'זוהי "אשמתו" של הרב קוק! הוא שהקים את הרבנות הראשית האורתודוקסית שקיבלה מעמד רשמי, וכך נהייתה היא היחידה המאושרת והמוכרת במדינת ישראל'."

הראשול"צ הרב מרדכי אליהו (חוברת 70 שנה לרה"ר עמ' 16)

"אם חס וחלילה לא הייתה קמה הרבנות הראשית, היינו עדים לארבע מאות חתימות של רבנים המכשירים מוצר מסוים, כי כל רב לא היה מקבל הכשר של רב שני, ועתה אנו עדים לכך כי הרבנות ירושלים למשל מקבלת הכשרי הרבנות תל אביב, וכן רבנות חיפה מקבלת הכשרי הרבנות בירושלים וכו' - תורה אחת, ולא שתי תורות!"

ב. השבת במרחב הציבורי

הרב יצחק הלוי הרצוג, הרב הראשי האשכנזי בקום המדינה, בקריאה לבסס את השבת במדינה ("למען השבת", עמ' 16) -

"... צו השעה הוא הצלת נפש האומה כולה, ונפש האומה כולה זוהי השבת. כמה אנו חייבים לעשות להציל את נפש האומה כולה. אנו פונים בשם היהדות כולה אל השלטונות הממשלתיים והצבאיים להבין מהי השבת לישראל ולא להביא יהודים לידי הניסיון לחלל את השבת. מי לה' איתנו. תנו ידכם לברית השבת למען הצלת השבת. החובה של הצלה זו מוטלת על הכל, על הציבור ועל היחיד. בראש ובראשונה חובה זו מוטלת על הגופים הציבוריים... להתעורר לפעולת הצלה מתוך ההכרה שבמידה שהשבת הולכת ומתחללת בה במידה הולכת ונפסדת הצורה המקורית העיקרית של הבית הלאומי... הצילו את שבת קודשנו, הצילו את נפש האומה בארץ קדושה."

הראי"ה קוק זצ"ל [מאמרי הראי"ה, עמ' 137 "השבת"]

"...השבת! כמה לאומיות רעננה יש בשמירתו ובקדושתו!...! השיוי הנפלא, שמביא אהבה נאמנה בטבע, שיווי המעשים שמביא את שיווי הדעות, כמה הוא בולט ומורגש בשביתת השבת לכל חוקותיו ופרטיו. כמעט כל פרטי דרכי החיים כולם שווים הם בכל האומה הישראלית באין הבדל בין איש לרעהו ביום הקדוש והנערץ הזה... באיסור המלאכות כולם, הננו משקיפים על כל העם כעל איש אחד גדול, כחברים ורעים המתעלסים באהבים במסיבה אחת שכל אחד משתדל להשוות כל הליכותיו להליכות רעהו כדי שימצא ממנו קורת רוח.. כמה אהבה לאומית ורוממות הרוח יש בשמירת שבת כהלכתו! כמה פועלת השמירה הזאת לרומם את יקרת ערך האומה בלבב בניה, בהיות הזיכרון חי בינינו, כי לאומנו הוא העם הנושא את התעודה הזאת של שכלול רוח האדם ועלמו האמיתי." "

ג. נישואין:

הרב שלמה גורן [לבעיות דת ומדינה]

"אחד ההישגים החשובים של המדינה, שיתכן שהציל את אחדות האומה ואת שלימותה, לפחות בדור זה, הינה הענקת הסמכות הבלעדית לנישואין וגירושין למערכת השיפוט הרבני. בזה הוכרה ההלכה כשלטת במדינת-ישראל, לפחות בתחום החשוב של המעמד האישי. הנהגת נישואין וגירושין אזרחיים במדינת ישראל, הייתה מביאה בהכרח לפילוג מוחלט בעם, והיה זה מעוות שלא יוכל לתקן גם בדורות הבאים.

נוסף לכך, נקבע צביון יהודי מסורתי בשטחי חיים שונים, כגון: הנהגת הכשרות בצבא ובמוסדות המדינה; מכלול חוקי התורה ושמירת המצוות שנתקבלו ונקבעו בצה"ל כפקודות יסוד, וקביעת השבת כיום מנוחה לרוב השירותים הציבוריים. כל זה קובע, במידת-מה, את דמותה היהודית-רוחנית של המדינה ואת ייחודה במשפחת העמים ומשתלב בהרמת כבוד מדינת ישראל וקרנה בקרב העמים, עקב מבצעה הצבאיים-החלוציים של המדינה והישגיהם..."

ד. גיור:

הרב יחיאל יעקב וינברג ז"ל, "השרידי אש" [במענה לשאלת בן גוריון על הגיור הראוי במדינה]

"לכבוד הוד מעלתו ראש הממשלה ושר הבטחון מר דוד בן גוריון ירושלים..."

...אילו היה ספק במקרה כלשהו, בוודאי היה ראש-הממשלה פונה בשאלה לרבנות הראשית בארץ, שהיא מוסד ממלכתי, ובוודאי יפנה ראש-הממשלה בשאלות דתיות למוסד הרשמי הממלכתי, שהוא לבדו אחראי ומוסמך לפסוק ולהורות... ולהכריע בשאלה דתית גדולה שנפש האומה הישראלית תלויה בה?

אלא בוודאי נתכוון ראש הממשלה לקבל הסבר היסטורי על צורת ההתגיירות המקובלת ועל האפשרות לשנותה ולהחליפה בצורה חדשה... הבנויה על הרעיון של לאומיות חילונית - רעיון מופרך מבחינת השקפת תורתנו ומוכחש על ידי המסורת ההיסטורית ועל-ידי המציאות היהודית החיה. מאמרו של רבנו סעדיה גאון, כי "אין אומתנו אומה אלא בתורתה", קובע שעם ישראל שונה במהותו הלאומית משאר אומות העולם. אצל אומות העולם, אין הרעיון הלאומי קשור בדת...

בתוספת שהוסיף ראש הממשלה להנחיות הרישום של שר הפנים, כי על המבוגר הרוצה להתקבל כיהודי להודיע בתום-לב לא רק שהוא יהודי, אלא גם שאינו בן דת אחרת - הראה ראש הממשלה הבנה נכונה בשוני המהותי שבינינו לבין שאר האומות... הוא עורר תקווה, כי גישתו לשאלת היהדות, אינה זו של שיטת הלאומיות החילונית, שנתקעה למוחם של כמה חוגים ובלבלה את דעתם...

אין לה, לממשלה עברית, ברירה אחרת, אלא אחת משתיים: או שהיא מקיימת ומאשרת את הגירות על-פי חוקי ישראל ובצורה הקבועה במשפט התורה; או שהיא מבטלת את הגירות לגמרי. לגירות לאומית, כביכול, אין שום משמעות הגיונית ואין לה ערך כלשהו. שום קהילה בישראל ושום מוסד יהודי בעולם, לא יקבלו גר גרור זה, המצויד בתעודת-זיהוי של שלטון שנהג שלא על-פי תורת ישראל...

אין צריך להצביע על הסכנה האיומה לאחדותנו הלאומית הטמונה ברעיון זה. הוא עלול לדון את עמנו לטמיעה גמורה. האם רצוי לממשלה פילוג לאומי זה? ברור כשמש, שאין הרעיון הלאומי החילוני, המרוקן מתוכן רוחני, מסוגל להלהיב את הלבבות; ולמעלה מכל ספק, שאין בכוחה של תרבות חילונית, שהולכת ומתפשטת בארץ, להשפיע על הבנים הנידחים בארצות הגולה שלא ייטמעו אדם ובלשונות זרות..."